

Matti Kurikka

LOPPURAPORTTI

Näyttöaineistojen valmisteluprojektien, Oppimistulosten arvioinnin kehittämisprojektien, Hyvien näyttökäytäntöjen levittämisprojektien ja Koulutuksen järjestäjän arviointikäytäntöjen kehittämisprojektien toiminta vuosina 2006 ja 2007

Matti Kurikka

LOPPURAPORTTI

Näyttöaineistojen valmisteluprojektien, Oppimistulosten arvioinnin kehittämisprojektien, Hyvien näyttökäytäntöjen levittämisprojektien ja Koulutuksen järjestäjän arviointikäytäntöjen kehittämisprojektien toiminta vuosina 2006 ja 2007

OPETUSHALLITUS

© Opetushallitus ja tekijä
Taitto: Edita Prima Oy

ISBN 978-952-13-3697-3 (nid.)
ISBN 978-952-13-3698-0 (pdf)

Edita Prima Oy, Helsinki 2008

TIIVISTELMÄ

Matti Kurikka (2008). LOPPURAPORTTI. Näyttöaineistojen valmisteluprojektien, Oppimistulosten arvioinnin kehittämisprojektien, Hyvien näyttökäytäntöjen levittämisprojektien ja Koulutuksen järjestäjän arviointikäytäntöjen kehittämisprojektien toiminta vuosina 2006 ja 2007.

Selvityksessä tarkastellaan ammattiosaamisen näyttöjen kehittämisprojektien toimintaa vuosina 2006–2007. Esimerkkeinä käytetään seitsemän näyttöaineistoprojektin, kuuden hyvien näyttökäytäntöjen levittämisprojektin, kuuden koulutuksen järjestäjän arviointikäytäntöjen kehittämisprojektin sekä neljän oppimistulosten arvioinnin kehittämisprojektin havaintoja ammattiosaamisen näyttöjen kehittämisestä ja käyttöönotosta. Aineistona käsitellään projektien laadullisen toiminnan loppuraportteja ja ESRA-järjestelmään toimitettuja määrällisiä raportteja.

Näyttöaineistojen valmisteluprojekteissa laadittiin tutkintokohtaiset näyttöaineistot kaikkiin ammatillisiin perustutkintoihin yhteistyössä työ- ja elinkeinoelämän kanssa.

Oppimistulosten arvioinnin kehittämisprojekteissa kokeiltiin järjestelmää, jossa kansalliseen oppimistulosten arviointiin tarvittava tieto kerätään ammattiosaamisen näytöistä. Projektit testasivat arviointimallin toimivuutta ja tuottivat tietoa oppimistuloksista. Tavoitteena oli luoda laadunvarmennusjärjestelmä luotettavan arviointitiedon saamiseksi sekä palaute- ja informaatiojärjestelmä arviointitiedon kokoamiseksi.

Hyvien näyttökäytäntöjen levittämisprojekteissa tuettiin ammattiosaamisen näyttöjen käyttöönottoa järjestämällä koulutustilaisuuksia ja tarjoamalla halukkaille oppilaitoskohtaista ohjausta. Vuosina 2006–2007 painopisteenä oli ammattiosaamisen näyttöjen käytännön toteutus.

Koulutuksen järjestäjän arviointikäytäntöjen kehittämisprojekteissa ammattiosaamisen näytöt liitettiin osaksi opetussuunnitelmaa yhteistyössä työelämän ja muiden koulutuksen järjestäjien kanssa.

Ammatillisen perustutkinnon näyttöjen yhteensovittamisen projektit kokeilivat, missä määrin ammattiosaamisen näytöt ja näyttötutkintojen näytöt eli tutkintotilaisuudet olivat yhteen sovitettavissa. Tässä selvityksessä ei käsitelty esimerkkejä Ammatillisen perustutkinnon näyttöjen yhteensovittamisprojekteista, sillä tarkastelukaudella niitä oli toiminnassa vain yksi.

Projektit saavuttivat pääosin tavoitteensa, ja ammattiosaamisen näyttöjen käyttöönoton kokemukset olivat hyviä.

Selvitys on toteutettu Euroopan sosiaalirahaston (ESR) tuella.

Avainsanat: ammatillinen perustutkinto, ammattiosaamisen näyttö

SISÄLLYSLUETTELO

1. SELVITYKSEN TAUSTA JA TAVOITTEET	7
1.1 Ammattiosaamisen näyttöjen kehittäminen ammatillisessa koulutuksessa	7
1.2 Selvityksen tavoitteet ja aineiston esittely	8
2. AMMATTIOSAAMISEN NÄYTTÖJEN KEHITTÄMINEN PROJEKTEISSA 2006–2007	11
2.1. Näyttöprojektit	11
2.2. Projektien organisointi	11
2.3. Projektien seuranta ja raportointi	12
2.4. Projektista tiedottaminen	12
2.5. Projektien kokemukset hanketyöskentelystä	13
2.5.1. Näyttöaineistoprojektit	13
2.5.2. Hyvien näyttökäytäntöjen levittämisprojektit	14
2.5.3. Oppimistulosten arvioinnin kehittämisprojektit	14
2.5.4. Koulutuksen järjestäjän arviointikäytäntöjen kehittämisprojektit	16
KIRJALLISUUTTA	17
LIITE 1	18

1. SELVITYKSEN TAUSTA JA TAVOITTEET

1.1 AMMATTIOSAAMISEN NÄYTTÖJEN KEHITTÄMINEN AMMATILISESSA KOULUTUKSESSA

Ammattiosaamisen näytöt otettiin käyttöön viimeistään syksyllä 2006 kaikissa opetussuunnitelmaperusteisissa ammatillisissa perustutkinnoissa. Ammattiosaamisen näyttöjä järjestetään koko koulutuksen ajan. Näytöt ovat työtilanteita tai työprosesseja, jotka koulutuksen järjestäjä ja työelämän edustajat suunnittelevat, järjestävät ja arvioivat yhdessä. Ammattiosaamisen näytössä opiskelija tekee käytännön työtehtäviä mahdollisimman aidoissa työtilanteissa ja osoittaa, miten hyvin hän on saavuttanut ammattitaidon, joka määrittellään opetussuunnitelman perusteiden ammatillisten opintojen tavoitteissa ja jota työelämässä tarvitaan. Yhdessä työssäoppimisen kanssa ammattiosaamisen näytöt vahvistavat ammatillisen peruskoulutuksen läheistä yhteyttä työelämään.

Näyttöjen kehittäminen aloitettiin näyttöhankeessa joulukuussa 1999, jolloin perustetut näyttöpilottiprojektit kehittivät näyttöjä yhdeksään samana vuonna uudistettuun perustutkintoon. Vuosina 2000 ja 2001 käynnistetyt näyttöpilotti- ja näyttöaineistoprojektit sekä vuosina 2003–2006 käynnistetyt näyttöaineistojen valtakunnalliset valmisteluprojektit kattoivat muut uudistetut perustutkinnot. Lisäksi vuosina 2003–2007 toteutettiin ammatillisen perustutkinnon näyttöjen yhteensovittamisen projekteja, hyvien näyttökäytäntöjen levittämisprojekteja, oppimistulosten arvioinnin kehittämisprojekteja ja koulutuksen järjestäjän arviointikäytäntöjen kehittämisprojekteja. Projekteja toteutettiin ESR-tuella vuodesta 2000 lähtien.

Opetushallituksen ammatillisen koulutuksen linja (myöhemmin ammatillisen koulutuksen kehittämisen asiantuntijayksikkö) vastasi hankkeen käynnistämisestä ja hallinnoinnista yhteistyössä ruotsinkielisen koulutuksen linjan (myöhemmin ruotsinkielisen koulutuksen toimintayksikkö) kanssa. Sen toteutumisesta ja seuraamisesta vastasi kaksi näyttöjen projektipäällikköä yhteistyössä alakohtaisten asiantuntijoiden, ruotsinkielisen koulutuksen linjan asiantuntijoiden ja asiantuntijayksikön päällikön kanssa. Projektipäällikköjen lisäksi näyttöjen kehittämishankkeessa työskenteli projektisihteereitä, projektisuunnittelijoita ja Opetushallituksen ESR-hankkeiden seurannasta ja raportoinnista vastannut projektikoordinaattori sekä näyttöjen tutkimuksia, levitystä ja raportointia johtanut projektikoordinaattori. Maksatuksiin osallistuivat myös Opetushallituksen kirjanpidosta ja maksatuksesta huolehtivat virkamiehet.

Opetushallituksen näyttöjen tutkimus-, raportointi- ja levitysoikeusprojekti tuotti näyttöprojektin loppuraportin helmi-maaliskuussa 2008. Raportin kirjoitti projektikoordinaattori, hallintot. maist. Matti Kurikka.

Projektien toteuttaminen ESR-hankkeena

Projektit toteutettiin osana toimenpidekokonaisuutta 3.3.1 Koulutuksen laadun ja vaikuttavuuden parantaminen. Toimenpidekokonaisuuden tavoitteena oli edistää työelämän edellyttämän ammattitaidon saavuttamista koulutuksessa ja kohottaa opetushenkilökunnan, työpaikkaohjaajien ja koulutuksen järjestäjien osaamista koulutuksen laadun ja työelämäyhteyksien parantamiseksi.

TPK 3.3.1 -hankkeiden tavoitteet ja valintakriteerit pohjautuivat Tavoite 3 -ohjelma-asia-kirjaan ja sen täydennysosaan. Rahoituksen piiriin valittujen projektien toteuttajat

- tekivät toiminnastaan projektisuunnitelman
- vastasivat projektin käytännön toteutuksesta ja yhteistyön organisoinnista
- huolehtivat rahoituksen asianmukaisesta käytöstä ja maksatuksesta
- toimittivat seurantatiedot Opetushallitukseen
- raportoivat toiminnastaan Opetushallitukselle
- hoitivat tiedottamisen ja projektin tulosten levittämisen sekä
- vastasivat muista Tavoite 3 -asiakirjan edellyttämistä toimenpiteistä.

Ammattiosaamisen näyttöjen kehittämis- ja kokeilutoiminta jatkui Opetushallituksen hallinnoimina ja ESR-rahoitteisina projekteina koko EU-rakennerahastokauden ajan 2000–2006 ja osittain vuoden 2007 loppuun saakka.

Projektien toteuttajat saivat järjestää projektiorganisaation melko vapaasti. Kuitenkin organisaatioon tuli kuulua ohjausryhmä, kokeilun vastuhenkilö ja taloushallinnon vastuuhenkilö. Näyttöpilottiprojekteihin tuli perustaa myös toimielin, ja näyttöaineistoprojek-teihin tuli nimetä vastuulliset aineistojen laatijat. Projektin toteuttajat olivat ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjiä.

Opetushallitus ohjasi projektien toimintaa järjestämällä projekteille erilaisia tapaamisia. Projekteille tarjottiin Opetushallituksesta ESR-projekteille yhteistä maksupalvelukoulu-tusta ja kaikkien ESR-projektien yhteisiä verkottumis- ja vaikuttavuusseminaareja. Näyt-töprojekteille järjestettiin erikseen aloitus-, verkottumis-, teema- ja päättöseminaareja.

Näyttöpilottiprojekteja toimi vuosina 2000–2007 yhteensä 32 kappaletta ja näyttöaineis-toprojekteja 35 kappaletta. Näyttöprojektien joukossa oli mukana kaksi ruotsinkielistä aineistoprojektia ja yksi ruotsinkielinen pilottiprojekti. Näyttöpilotti- ja näyttöaineis-toprojektit päättyivät pääsääntöisesti siten, että vuosina 2006–2007 oli käynnissä enää seitsemän näyttöaineistoprojektia. Hyvien näyttökäytäntöjen levittämisprojekteja toimi vuosina 2006–2007 kuusi kappaletta, koulutuksen järjestäjän arviointikäytäntöjen kehit-tämisprojekteja niin ikään kuusi kappaletta ja oppimistulosten arvioinnin kehittämispro-jekteja neljä kappaletta. Lisäksi toiminnassa oli yksi Ammatillisen perustutkinnon näyttö- jen yhteensovittamisen projekti.

1.2 SELVITYKSEN TAVOITTEET JA AINEISTON ESITTELY

Tässä loppuraportissa käsitellään ammattiosaamisen näyttöjen kehittämiseksi perustetun näyttöohjelman toimintaa vuosina 2006 ja 2007. Raportissa tarkastellaan näyttöprojek-teja käyttämällä esimerkkinä seitsemän näyttöaineistoprojektin, kuuden hyvien näyttö-käytäntöjen levittämisprojektin, kuuden koulutuksen järjestäjän arviointikäytäntöjen ke-hittämisprojektin sekä neljän oppimistulosten arvioinnin kehittämisprojektin havaintoja ammattiosaamisen näyttöjen kehittämisestä ja käyttöönnotosta.

Tämän loppuraportin ja muiden väli- ja loppuraporttien avulla on mahdollista muodos-taa kokonaiskuva ammatillisen koulutuksen laajasta kehittämishankkeesta, joka toteutet-tiin vuosina 2000–2007.

Tarkasteltavista projekteista ensimmäinen käynnistyi 1.8.2003 ja viimeinen 1.11.2006. Kaikki päättyivät vuoden 2007 aikana. Ensimmäinen raportissa mukana oleva näyttöaineis-
toprojekti päättyi 28.2.2007 ja viimeinen 31.12.2007. Taulukossa esitetään tässä selvityk-
sessä tarkasteltavana olevat projektit. Projektit on ryhmitelty projektityypeittäin.

Taulukko. Tarkasteltavat projektit

Projektin toteuttaja	Projektin nimi
Koulutuksen järjestäjän arviointikäytäntöjen kehittämisprojektit (6 kpl)	
Riihimäen kaupunki, Riihimäen ammattiop- laitoksen kuntayhtymä, Riihimäen ammattiop- pilaitoksen kauppa- ja tietotekniikkaosasto	RIIHY – näytöistä työelämään
Invalidisäätiö, Keskuspuiston ammattiopisto	Valmis näyttöön!
Keski-Pohjanmaan koulutuskuntayhtymä	NÄYTTÖPORTAALI – Hyvät näyttökäytännöt
AEL Oy	BLANCO 1-2-3 (Koulutuksen järjestäjän arviointi- käytäntöjen kehittäminen)
Rauman kaupunki, Rauman ammattiopisto	NÄKES – Näyttöjen arviointijärjestelmän kehittämi- nen Satakunnassa
Kotkan kaupungin sivistystoimi, Kotkan amma- tillinen koulutuskeskus	Amy
Hyvien näyttökäytäntöjen levittämisprojektit (6 kpl)	
AEL Oy	Näyttöjen sanansaattaja
Länsi-Pirkanmaan koulutuskuntayhtymä, Ikaa- listen käsi- ja taideteollisuusoppilaitos	Kulttuurinäyttö – hyvien näyttökäytäntöjen levittä- minen kulttuurialalla
Jyväskylän koulutuskuntayhtymä	Hyvien näyttökäytäntöjen levittäminen
Päijät-Hämeen koulutus konserni-kuntayhtymä, Koulutuskeskus Salpaus	Näytöt käyttöön luonnonvara-alalle
Kalajokilaakson koulutuskuntayhtymä, Ylivies- kan ammattiopisto	SOTE HYNÄLÄ Hyvien näyttökäytänteiden levittä- minen sosiaali- ja terveysalalla
Oulun seudun koulutuskuntayhtymä, Oulun seudun ammattiopisto, Kontinkankaan yksikkö	SOTE HYVÄLÄ Hyvien näyttökäytäntöjen levittä- minen lääkealalla
Oppimistulosten arvioinnin kehittämisprojektit (4 kpl)	
Oulun seudun ammatillisen koulutuksen kun- tayhtymä	SOTE JÄRKEVÄ Oppimistulosten arvioinnin kehit- täminen sosiaali- ja terveysalalla
Koulutuskeskus Tavastia	ARVI
TAO, Turun ammattiopistosäätiö	ARVO
AEL Oy	KONSENSUS Oppimistulosten arvioinnin kehittä- minen

Näyttöaineistojen valmisteluprojektit (7)	
Päijät-Hämeen koulutus konserni-kuntayhtymä, Koulutuskeskus Salpaus	Näyttöaineiston laatiminen musiikkialan perustutkintoon
Tampereen musiikkiopiston säätö, Tampereen konservatorio	Tanssialan näytöt
Päijät-Hämeen koulutus konserni-kuntayhtymä, Koulutuskeskus Salpaus	Näyttöaineistojen valmisteluprojekti eläinten hoidon ja maatalousteknologian koulutusohjelmiin (NEMO-projekti)
Turun ammattiopistosäätö	ARVO
Oulun seudun ammatillinen koulutuskuntayhtymä, Oulun seudun ammattiopisto	Bioenergia-alan näytöt
AEL Oy	LOGI-projekti
Turun Ammattiopistosäätö	SISSE

Selvityksessä kuvataan näyttöprojektien toimintaa ja esitetään niiden tuloksia tiivistetysti. Toiminnan kuvauksessa käsitellään projektien organisoitumista, niiden hallintoa, verkostoja ja yhteistyötä. Selvityksessä tarkastellaan projektien esittämiä toiminnan tavoitteita, kehittämiskohteita, keskeisiä tuloksia ja haasteita.

Raportti perustuu tammikuun 2008 lopussa Opetushallitukseen toimitettujen näyttöaineistoprojektien, hyvien näyttökäytäntöjen levittämisprojektien, koulutuksen järjestäjän arviointikäytäntöjen kehittämisprojektien ja oppimistulosten arvioinnin kehittämisprojektien laadullisiin toiminnan loppuraportteihin ja työministeriön ESRA-järjestelmään vietyihin loppuraportteihin. Raporttien käsittelyssä pitäydytään vuosien 2006 ja 2007 tapahtumissa, koska aikaisemmat tapahtumat on käsitelty muun muassa Nyyssölän (2006) ja Mannisen, Luukanteleen ja Paaston (2007) loppu- ja väliraporteissa.

2. AMMATTIOSAAMISEN NÄYTTÖJEN KEHITTÄMINEN PROJEKTEISSA 2006–2007

2.1. NÄYTTÖPROJEKTIT

Näyttöaineistojen valmisteluprojekteissa laadittiin tutkintokohtaiset näyttöaineistot kaikkiin ammatillisiin perustutkintoihin yhteistyössä työ- ja elinkeinoelämän kanssa. Näyttöaineistot helpottavat näyttöjen paikallista suunnittelua ja toteuttamista sekä yhdenmukaistavat opiskelijoiden arviointia. Opetushallitus varmentaa näyttöaineistojen laadun ja muokkaa ne kansallisiksi näyttöaineistoiksi.

Oppimistulosten arvioinnin kehittämisprojekteissa kokeiltiin järjestelmää, jossa kansalliseen oppimistulosten arviointiin tarvittava tieto kerätään ammattiosaamisen näytöistä. Projekteissa testattiin arviointimallin toimivuutta ja tuotettiin tietoa oppimistuloksista. Tavoitteena oli luoda laadunvarmennusjärjestelmä luotettavan arviointitiedon saamiseksi sekä palaute- ja informaatiojärjestelmä arviointitiedon kokoamiseksi. Arviointitietoa hyödynnetään oppilaitoksen itsearvioinnissa ja koulutuksen kehittämisessä.

Hyvien näyttökäytäntöjen levittämisprojekteissa tuettiin ammattiosaamisen näyttöjen käyttöönottoa järjestämällä koulutustilaisuuksia ja tarjoamalla halukkaille oppilaitoskohtaista ohjausta. Vuonna 2005 projektit keskittyivät erityisesti ammattiosaamisen näyttöjen suunnitteluun ja opetussuunnitelmatyöhön. Vuonna 2006–2007 painopisteenä oli ammattiosaamisen näyttöjen käytännön toteutus.

Koulutuksen järjestäjän arviointikäytäntöjen kehittämisprojekteissa ammattiosaamisen näytöt liitettiin osaksi opetussuunnitelmaa yhteistyössä työelämän ja muiden koulutuksen järjestäjien kanssa. Paikallisella tasolla projektit hyödynsivät toiminnassaan kansallisia näyttöaineistoja, kehittivät opiskelijan arviointia ja arvioinnin dokumentointia ja testasivat näyttöperusteista kansallista oppimistulosten arviointimallia. Ne myös tuottivat tietoa oppimistuloksista ja hyödynsivät ammattiosaamisen näytöistä saatua palautetta itsearvioinnissa ja toimialan kehittämisessä.

Ammatillisen perustutkinnon näyttöjen yhteensovittamisen projektit kokeilivat, missä määrin ammattiosaamisen näytöt ja näyttötutkintojen näytöt eli tutkintotilaisuudet olivat yhteen sovitettavissa. Tavoitteena oli selvittää, millä tavoin ammattiosaamisen näyttöjen ja näyttötutkintojen näyttöjen (tutkintotilaisuuksien) yhtäläisyyksiä voidaan hyödyntää ja mitkä olivat yhteensovittamisen ongelmakohdat, edellytykset ja hyvät käytännöt. Tässä selvityksessä ei käsitellä esimerkkejä Ammatillisen perustutkinnon näyttöjen yhteensovittamisen projekteista, sillä tarkastelukaudella niitä oli toiminnassa vain yksi.

2.2. PROJEKTIEJEN ORGANISOITUMINEN

Projektien toteuttajilla oli vapaus suunnitella projektiansa organisoituminen omien tarpeidensa mukaan. Projektien organisaatio säilyi suurin piirtein samanlaisena koko toteutusajan. Organisaatioon kuului aina ohjausryhmä ja alakohtaisia työryhmiä. Ohjausryhmät kokoon-

tuivat vuosittain 1–6 kertaa ja niissä oli 6–14 jäsentä. Ohjausryhmissä oli aina oppilaitosten edustus sekä henkilöitä alan yrityksistä, opiskelijajärjestöistä sekä usein ammattijärjestöistä. Joissakin tapauksissa paikalla oli myös Opetushallituksen edustus.

Projektien hallintohenkilöstöön kuului projektipäällikkö sekä projektisihteereitä ja projekti-suunnittelijoita. Nämä olivat pääsääntöisesti projektia koordinoivan organisaation henkilöstön jäseniä. Projektin oppilaitoksissa oli lisäksi ala- tai oppilaitoskohtaisia koordinaattoreita ja kehittämisryhmiä.

2.3. PROJEKTIEIEN SEURANTA JA RAPORTOINTI

Projektit raportoivat Opetushallitukselle määrällisesti ja laadullisesti. Määrälliset seuranta-tiedot kerättiin kaksi kertaa vuodessa seurantakausilta 1.1.–30.6. ja 1.7.–31.12. Näyttöprojekteista kerättiin määrällistä tietoa mm. näyttöihin osallistuneista opiskelijoista, koulutus-ohjelmittain suoritetuista näytöistä, näyttöjen vastaanottajista ja arvioijista sekä näyttöihin liittyvästä koulutuksesta. Laadullinen toiminnan raportti lähetettiin Opetushallitukseen kerran vuodessa määrällisen seurantaraportin kanssa. Edellisen vuoden raportti lähetettiin aina seuraavan vuoden tammikuun loppuun mennessä. Projektin viimeinen laadullinen raportti oli koko projektikauden toimintaa kuvaava loppuraportti.

Lisäksi täytettiin Internetin välityksellä loppuraportti ESRA-järjestelmässä, ja se lähetettiin paperiversiona Opetushallitukseen kuukauden kuluttua projektin päättymisestä. Ennen vuotta 2005 päättyneet projektit toimittivat loppuraporttinsa kahden kuukauden kuluttua.

Opetushallitus seurasi projektien toimittamia seurantatietoja, maksatushakemuksia ja laadullisia raportteja sekä teki varmennuskäyntejä. Opetushallituksen alakohtaiset asiantuntijat ovat osallistuneet aineistoprojekteihin sekä pyydettäessä projektien ohjausryhmän työskentelyyn.

2.4. PROJEKTISTA TIEDOTTAMINEN

Projektit ovat tiedottaneet toiminnastaan erilaisissa koulutustilaisuuksissa, seminaareissa, oppilaitoksen avoimien ovien päivillä, kehittämispäivillä, ammattialan valtakunnallisilla neuvottelupäivillä, alan opettajayhdistyksen tilaisuuksissa, messuilla, työpaikkaohjaajakoulutuksissa ja näyttötutkintomestarikoulutuksissa.

Projektit tuottivat myös julkaisuja, projektiesitteitä ja tiedotuslehtisiä. Näkyvyyttä toivat myös projektin T-paidat, joita opiskelijat ja opettajat käyttivät infotilaisuuksissa. Posterit ja roll-up-julisteet messuilla ja erilaisilla yhteistyöpäivillä toimivat hyvänä keinona herättää ihmisten kiinnostusta. Useilla projekteilla oli omat Internet-sivunsa esimerkiksi oppilaitoksen Internet-sivujen yhteydessä. Myös cd- ja dvd-levyjen ja videoiden tuottaminen nähtiin hyväksi keinoksi tiedottaa projektin toiminnasta ja tuloksista. Eräässä projektissa tilattiin loppuvaiheessa ESR- ja projektilogolla varustettuja ”rautakala”-mainoksia muistuttamaan ja tiedottamaan materiaalista, joka on käytössä myös projektin päättymisen jälkeen.

Opetushallitus tiedotti projektien aikana näyttöjen kehittämishankkeista pääosin sähköisten viestimien ja painotuotteiden välityksellä sekä erilaisissa tilaisuuksissa. Opetushallituksen Internet-sivuilla näyttöhankeista tiedotettiin ammatillisia ESR-projekteja esittelevällä sivulla osoitteessa <http://www.oph.fi/amatillinesr>. Alakohtaisten asiantuntijoiden tarkistamat ja Opetushallituksen hyväksymät näyttöaineistot julkaistaan www.oph.fi-sivuilla. Huhtikuun 2008 loppuun mennessä www.oph.fi-sivuille oli viety 50 perustutkinnon näyttöaineistot.

Opetushallituksen tutkimus- ja raportointitoiminta tuotti huhtikuun 2008 loppuun mennessä 29 näyttöjen kehittämistä käsittelevää tutkimusraporttia ja selvitystä. Lisäksi tuotettiin muita julkaisuja, esitteitä ja oppaita kuten Näytöt käyttöön -opas.

2.5. PROJEKTIN KOKEMUKSET HANKETYÖSKENTELYSTÄ

2.5.1. Näyttöaineistoprojektit

Näyttöaineistoprojektit saavuttivat ensisijaisen tavoitteensa: kansallisen näyttöaineiston tuottamisen. Näyttöaineistojen laadintyössä nähtiin tärkeäksi, että näyttötehtävät vastaavat opetussuunnitelman perusteita ja ovat todellisia työelämän tilanteita. Lisäksi työskentely on tuottanut uusia ajatuksia myös opetussuunnitelman rakenteen ja sisällön kehittämiseen.

Joissain projekteissa kysyttiin oppilaitoksilta palautetta näyttöaineistoista esimerkiksi Webropol-kyselyllä ja haastatteluilla. Pääasiassa palaute on ollut myönteistä, ja näytöt tuntuvat vastaavan hyvin alan ammattitaitovaatimuksia.

Näyttöaineistoprojektien kokemusten mukaan ongelmia liittyi siihen, että oppilaitoksissa ei ollut edetty projektin aikana siihen vaiheeseen, että ammattiosaamisen näytöt olisivat tulleet opetussuunnitelmien mukaan ajankohtaisiksi. Tällöin testausjärjestelyt eivät kaikilta osin vastanneet niitä järjestelyjä, joita oppilaitoksissa tullaan tarvitsemaan esimerkiksi siinä vaiheessa, kun koulutus on edennyt viimeisen opintovuoden loppupuolelle.

Tiedottaminen ei ollut tehokasta, jos se oli liiaksi sähköpostin varassa. Osa tiedotussähköposteista hukkui runsaaseen sähköpostien määrään.

Joidenkin työelämän edustajien mielestä arvioinnin kohteiden mukainen arviointi oli vaikeaa, koska kohteita oli liian monta, kuusi kappaletta, ja niiden jako oli keinotekoinen. Myös arvioinnin kohteiden nimet tuntuivat monesta harhaanjohtavilta.

Ongelmalliseksi koettiin se, ettei projektin kaikkia todellisia kustannuksia voitu lukea hyväksi, koska ne ovat syntyneet Tavoite 3 -alueen ulkopuolella. Joillain aloilla tavoitealueeraja on jopa estänyt yhteistyön perustutkinnon kaikkien oppilaitosten kesken. Myös usean toimijan aikatauluttaminen ja aikataulussa pysyminen on koettu haasteelliseksi. Projektitoiminnan loppuvaiheessa on työelämän edustajien motivaation havaittu vähenneen.

Jos projektin toteutusaika on ollut lyhyt, on projektihenkilöstössä tapahtuneet vaihdokset koettu ongelmallisiksi. Joissain tapauksissa on projektipäälliköksi lopulta rekrytoitu kokopäiväinen henkilö, kun on ensin koetettu saavuttaa tavoitteet osa-aikaisen projektipäällikön ohjauksessa. Uusissa perustutkinnoissa oli vaikeutena lisäksi opetussuunnitelmatyön keskenäisyys.

2.5.2. Hyvien näyttökäytäntöjen levittämisprojektit

Hyvien näyttökäytäntöjen levittämisprojekteissa oppilaitoksia on kannustettu ottamaan käyttöön näyttöpilotti- ja näyttöaineistoprojekteissa kehitettyjä hyviä näyttökäytäntöjä. Levittämisprojektit ovat myös kehittäneet näyttökäytäntöjä. Erään projektin tavoite on lisäksi ollut selvittää ammattiosaamisen näyttöjen käyttöönoton yhteydessä laadittujen arviointisuunnitelmien toteutumista ja hyviä arviointikäytäntöjä, lisätä opettajien tietotaitoa opiskelijan arvioinnista ja selvittää osaamisen tunnustamisen hyviä käytäntöjä.

Uusista näyttökäytännöistä on kerrottu oppilaitoksille ensisijaisesti koulutuksella, konsultoinnilla ja tiedottamisella. Projekteissa on tehty tiivistä yhteistyötä muiden levittämisprojektien ja Opetushallituksen sekä yhdessä projektissa Länsi-Suomen lääninhallituksen kanssa. Pääsääntöisesti oppilaitokset ovat mielellään ottaneet vastaan ilmaista koulutusta. Lisäksi koulutusta suunnattiin muun muassa ammattiosaamisen näyttöjen suunnittelusta ja toteuttamisesta vastaavan toimielimen jäsenille. Projektit keräsivät kaiken aikaa palautetta koulutuksista ja korjasivat esimerkiksi koulutusmateriaalia visuaalisemmaksi.

Haasteiksi koetaan työssäoppimisen kehittäminen, arviointikeskustelun hoitaminen ja koulutuksen järjestämisen menetelmien monipuolistaminen ja lähentäminen työelämän toimintatapoihin. Oppilaitoksen henkilöstöä tulisi myös perehdyttää projektityön kirjaamiseen erotuksena opetustyön hoitamisesta. Kokemuksen mukaan opettajat eivät usein kirjaa pieniä mutta toistuvia työsuorituksia projektille tehdyksi työksi.

Yhteistyö osapuolten kesken on ollut toimivaa ja tuloksekasta. Muutokset yhteistyöorganisaatioissa ja henkilövaihdokset osaltaan vaikeuttivat projektityötä. Myös ammattiosaamisen näyttöjen säädösmuutos saatiin levittämistyön kannalta kovin myöhään aikaan. Levittämis työ oli vankalla pohjalla vasta säädösten valmistuttua ja tultua voimaan 1.1.2006. Projektien sisäiseen hallinnointityöhön koettiin kuluneen arvokasta aikaa, jota olisi voitu muuten hyödyntää esimerkiksi loppuseminaarin suunnitteluun ja markkinointiin.

Työelämän edustajien ja opettajien kouluttamista pidetään erityisen tarpeellisena, kun ammattiosaamisen näytöt tulevat osaksi uusia opetussuunnitelmia ja opiskelijan arviointia. Laajojen verkostojen syntyminen levitystyön myötä nähdään projektitoiminnan hyväksi tuotokseksi, joka auttaa viemään ammattiosaamisen näyttöideaa yhdessä eteenpäin myös tulevaisuudessa.

2.5.3. Oppimistulosten arvioinnin kehittämisprojektit

Projekteissa päästiin keskittymään päätavoitteisiin ammattiosaamisen näyttöjä koskevien säädösten tultua voimaan vuoden 2006 alussa. Tavoite oli kerätä kokemuksia ja arviointituloksia ammattiosaamisen näytöistä sekä niiden käytöstä oppimistulosten arvioinnissa. Tavoite oli myös kehittää ehdotus kansalliseksi oppimistulosten arviointijärjestelmäksi ammatillisissa perustutkinnoissa. Pyrkimyksenä oli saada tietoa muun muassa siitä, miten opetussuunnitelman perusteiden tavoitteet on saavutettu, mikä on osaamisen taso, vastaako osaaminen työelämän tarpeisiin ja antaako koulutus valmiuksia jatko-opintoihin. Projektit olivat kiinteässä yhteistyössä Opetushallituksen Kansallisen näyttöperusteisen oppimistulosten arviointijärjestelmän kehittämishankkeen (Koppi) kanssa.

Projekteissa havaittiin, että ammattiosaamisen näytöt tulee integroida työpaikan normaaliin työtoimintaan pitkäkestoisina työtehtävien mukaisina suorituksina. Erikseen järjestettyihin tilanteisiin ei ole aikaa, rahaa eikä suosiollisia työpaikkoja. Arvioinnin kohteita tulisi vähentää, koska varsinkin työelämän edustajien on niitä vaikea erottaa toisistaan. Nähdään myös, että kansallisen vertailun ja ammattiosaamisen näyttöjen vertailtavuuden korostaminen voi

vaarantaa ammattiosaamisen alkuperäisen tavoitteen ja muodostaa epätervettä luokittelua. Näyttöjen tärkeimmät tavoitteet ovat syvempi yhteistyö ja entistä motivoivammat työssäoppimismahdollisuudet. Vertailukelpoisuus ei ole sama asia kuin laadukkuus. Alojen omiin kulttuureihin panostaminen nähdään mielekkääksi toiminnan laadunvarmentamisen menetelmäksi.

Kaikkien ammattiosaamisen näyttöjen toteuttaminen työpaikoilla voi olla mahdotonta, jos sopivaa työtä ei ole käynnissä tarvittavana aikana oikeassa paikassa. Kaikilla työpaikoilla ei ole mahdollista suorittaa jokaisen opintokokonaisuuden näyttöjä. Ohjaustarve tulee lisääntymään, kun kaikki opiskelijat suorittavat ammattiosaamisen näyttöjä. Todellinen kuva näyttöjen suorittamismahdollisuuksista saadaan vasta kolmen vuoden kuluttua, kun kaikkien oppilaitosten kaikki opiskelijat ovat hakemassa ammattiosaamisen näyttöjen suorituspaikkoja ja arviointeja työelämästä. Olisi selvitettävä työmarkkinajärjestöjen mahdollisuudet korostaa näyttöjen toteuttamisen tärkeyttä myös heikkojen suhdanteiden aikana. Toistaiseksi yhteistyö työpaikkojen kanssa on sujunut hyvin.

Ammattiosaamisen näyttöjen toteuttamisen ja arvioinnin ongelmia ovat arvioijien vaihtuvuus, yhtenäisten näyttöjen toteutustapojen puuttuminen, työpaikkojen sisäisten toimintamallien puuttuminen, ohjauksen kohdistaminen oikeisiin ihmisiin ja alituinen kiire työpaikoilla. Jatkossa on edelleen kehitettävä yhteistyömuotoja ja arvioinnin menetelmiä mahdollisimman selkeiksi ja nopeiksi työelämän edustajien toteuttaa.

Projektien kokemukset arvioinnin kohteiden ja arviointikriteerien selkeyttämistarpeesta ovat yhdensuuntaisia tutkinnon perusteiden arvioinnin kohteiden ja osaamisen tasokuvausten päivittämisen kanssa. Työpaikoille vietävää paperityötä on vähennettävä ja opettajan osuutta arviointikeskustelujen puheenjohtajana ja kokoajana täsmennettävä.

Opetussuunnitelmien sisältämät vaatimustasot ja osaamissisällöt tulisi ryhmitellä työelämäkokonaisuuksien mukaisiksi. Nyt työkokonaisuudet ja siten myös ammattiosaamisen näytöt sisältävät useiden opintokokonaisuuksien keskeistä osaamista.

Toimielimet eivät toistaiseksi toimi vielä täysipainoisesti, koska ammattiosaamisen näytöt tulivat pakollisiksi vasta vuoden 2006 syksystä lähtien. On selvitettävä toimielinten todelliset tehtävät ja vallankäyttötavat.

Eräässä projektissa kansalliseksi oppimistulosten arviointijärjestelmäksi ehdotettiin seuraavaa:

- Tulos- ja palautetieto kerätään otantana poikittaisseurannalla 2–3 vuoden välein. Tiedonkeruuseen liitetään laadunvarmennus, johon kuuluu palautekysely ja vertaisarviointi. Vertaisarviointi toteutetaan alueellisesti organisoituna, ja siinä hyödynnetään monialaisia arvioijaryhmiä. Opetushallituksen tulee huolehtia vertaisarvioinnin käynnistämisestä ja arvioijien kouluttamisesta.
- Palaute- ja informaatiojärjestelmän tulee olla reaaliaikainen, jotta koulutuksen järjestäjät voivat käyttää saamaansa palaute- ja vertailutietoa hyödyksi näyttötoimintansa kehittämisessä. Arviointijärjestelmä antaa myös tietoa valtakunnallisesti ammattiosaamisen näyttöjen laadusta

ja kehittämistarpeesta. Opetushallituksen tulee seurata palautetiedon hyödyntämistä oppilaitoksissa.

Kansallista oppimistulosten arviointijärjestelmää tulee kehittää siten, että se antaa järkevää määrällistä palautetta Opetushallitukselle ja yksilöllistä palautetta koulutuksen järjestäjälle. Suuri haaste on kerätyn tiedon luotettavuus, reliabiliteetti ja validiteetti. Projekteissa saatiin hyviä kokemuksia vertaisarvioinnin käyttämisestä ammattiosaamisen näyttötoiminnan laadunvarmentimena.

Projekteissa on käynyt ilmi, että ammattiosaamisen näyttöjen prosessi ja erityisesti siihen liittyvät materiaalit kuten kansallinen näyttöaineisto ovat niin oppilaitoksissa kuin erityisesti elinkeinoelämässä suurelta osin edelleen vieraita. Ammattiosaamisen näyttö ja näyttötutkinto sekoitetaan keskenään. Näyttöjärjestelmän toimivuus edellyttää yhä perusasioiden kouluttamista kaikille osapuolille.

2.5.4. Koulutuksen järjestäjän arviointikäytäntöjen kehittämisprojektit

Koulutuksen järjestäjän arviointikäytäntöjen kehittämisprojekteissa liitettiin ammattiosaamisen näyttöjä koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelmiin. Työskentely perustui seudulliseen yhteistyöhön työelämän ja koulutuksen järjestäjien kanssa. Ammattiosaamisen näyttöjen toteuttamis- ja arviointisuunnitelmat tehtiin yhteistyössä työelämän asiantuntijoiden ja opetushenkilöstön kesken.

Projekteissa myös testattiin näyttöperusteista kansallista oppimistulosten arviointimallia. Syvälinen testaaminen olisi edellyttänyt tavoitteiden täsmentämistä ja tarkentamista. Kokeusten perusteella mallia kuitenkin suositeltiin käytettäväksi kansallisten oppimistulosten koonnissa. Tosin erityisopiskelijoiden oli hankala hahmottaa arviointimallia ja täyttää sen kyselylomakkeita.

Koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelman yhteisessä osassa määritellään opetuksen suunnittelun ja toteutuksen toimintatavat. Koulutuksen järjestäjän asettama toimielin hyväksyy ne opetussuunnitelman yhteisen osan kohdat, joissa käsitellään ammattiosaamisen näyttöjen toteuttamista ja arviointia. Opetussuunnitelman tutkintokohtaisten osien uudistamistyössä keskityttiin ammattiosaamisen näyttöjen toteuttamis- ja arviointisuunnitelmien laatimiseen.

Opetussuunnitelmien uudistamistyössä oli keskeistä ammattiosaamisen sisällyttämisen ohella opetussuunnitelmien selkeyttäminen vastaamaan sitä toimintaa ja opetusta, mitä kullakin alalla todellisuudessa tehdään. Ammattiosaamisen näytöllä arvioidaan opintokokonaisuuksien keskeinen osaaminen. Vertaamalla valtakunnallisia opetussuunnitelman perusteita ja ammattiosaamisen kansallisia näyttöaineistoja ja niiden esimerkkejä näytöistä on saatu selville muun arvioinnin tarve ja osuus. Kansallisen näyttöaineiston soveltuvuudesta opetussuunnitelmatyöskentelyyn saatiin pääasiassa myönteisiä kokemuksia. Ongelmallisimmiksi koettiin arvioinnin kohteiden suuri määrä, arviointikriteerien vaikeaselkoisuus ja pienet erot arvosanojen välillä.

Työelämän tilanteet ovat opiskelijoille vaativia ja jännittäviä. Moni tarvitsee tukea vapautukseen osoittamaan parasta osaamistaan. Ammattiosaamisen näyttöjen oppimistulokset ovat erittäin lupaavia. Opiskelijat, opettajat sekä työelämän edustajat ovat yhtä mieltä siitä, että uudistus on oikeansuuntainen.

KIRJALLISUUTTA

Manninen, J., Luukannel, S. ja Paasto, P. (2007). Väliraportti. Oppimistulosten arvioinnin kehittämisprojektien, Hyvien näyttökäytäntöjen levittämisprojektien, Näyttöjen yhteensovittamisprojektien ja Koulutuksen järjestäjän arviointikäytäntöjen kehittämisprojektien toiminta vuosina 2004 ja 2005. Helsinki: Opetushallitus.

Nyysölä, N. (2006). Kokeilusta todelliseen kehittämiseen. Näyttöpilotti- ja näyttöaineisto-
projektien toimintaa vuosina 2000–2005 kuvaava loppuraportti. Helsinki: Opetushallitus.

LIITE 1

Vuosina 2006–2007 toiminnassa olleet näyttöprojektit

Näyttöaineistojen valmisteluprojektit Toteuttaja	toteutusaika
Material för yrkesprov, SYI Svenska Österbottens Förbund för utbildning och kultur, Svenska yrkesinstitutet, Fortbildning och utvecklingstjänster	1.1.2001–31.12.2007
Näyttöaineiston laatiminen musiikkialan perustutkintoon Päijät-Hämeen koulutuskonserni-kuntayhtymä, Koulutuskeskus Salpaus	1.8.2003–28.2.2007
Tanssialan näytöt Tampereen musiikkiopiston säätiö, Tampereen konservatorio	1.4.2004–31.12.2007
Näyttöaineistojen valmisteluprojekti eläintenhoidon ja maatalousteknologiaan koulutusohjelmiin (NEMO-projekti) Päijät-Hämeen koulutuskonserni-kuntayhtymä, Koulutuskeskus Salpaus	1.8.2004–30.6.2007
Bioenergia-alan näytöt Oulun seudun ammatillinen kky., Oulun seudun ammattiopisto	1.6.2005–31.12.2007
LOGI-projekti AEL Oy	1.1.2006–31.12.2007
Näyttöaineiston valmisteluprojekti sirkusalalle Päijät-Hämeen koulutuskonserni-kuntayhtymä, Koulutuskeskus Salpaus	1.11.2006–31.12.2007
SISSE Turun Ammattiopistosäätiö	1.11.2006–31.12.2007
Hyvien näyttökäytäntöjen levittämisprojektit Toteuttaja	toteutusaika
Hyvien näyttökäytäntöiden levittäminen sosiaali- ja terveysalalla SOTE HYNÄLÄ Kalajokilaakson koulutuskuntayhtymä, Ylivieskan ammattiopisto	1.8.2004–31.12.2007
Näyttöjen sanansaattaja AEL Oy	1.9.2004–31.12.2007
Kulttuurinäyttö – hyvien näyttökäytäntöjen levittäminen kulttuurialalle Länsi-Pirkanmaan koulutuskuntayhtymä, Ikaalisten käsi- ja taide-teollisuusoppilaitos	1.1.2005–31.12.2007
Näytöt käyttöön luonnonvara-alalle Päijät-Hämeen koulutuskonserni-kuntayhtymä, Koulutuskeskus Salpaus	1.1.2005–31.12.2007
Hyvien näyttökäytäntöjen levittäminen Jyväskylän koulutuskuntayhtymä, Jyväskylän ammattiopisto	1.8.2004–31.12.2007
Hyvien näyttökäytäntöjen levittäminen lääkealalla OSAKK, Oulun seudun ammattiopisto	1.3.2005–30.11.2007

Koulutuksen järjestäjän arviointikäytäntöjen kehittämisprojektit Toteuttaja	toteutusaika
RIIHY – Näyttöistä työelämään Riihimäen kaupunki, Riihimäen ammattioppilaitoksen kuntayhtymä, Riihimäen ammattioppilaitoksen kauppa- ja tietotekniikkaosasto	1.3.2005–31.12.2007
Valmis näyttöön! Invalidisäätiö, Keskuspuiston ammattiopisto	1.3.2005–30.6.2007
Blanco 1-2-3 (Koulutuksen järjestäjän arviointikäytäntöjen kehittäminen) AEL Oy	1.4.2005–31.12.2007
Amy Kotkan-Haminan seudun koulutuskuntayhtymä	1.4.2005–31.12.2007
Näkes – Näyttöjen arviointijärjestelmän kehittäminen Satakunnassa Rauman kaupunki, Rauman ammattiopisto	1.3.2005–31.12.2007
Näyttöportaali – Hyvät näyttökäytännöt Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä	1.1.2005–31.12.2007
Oppimistulosten arvioinnin kehittämisprojektit Toteuttaja	toteutusaika
KONSENSUS Oppimistulosten arvioinnin kehittäminen AEL Oy	1.9.2004–31.12.2007
ARVI Koulutuskeskus Tavastia	1.8.2004–31.7.2007
ARVO Turun ammattiopistosäätiö	1.8.2004–31.10.2007
Oppimistulosten arvioinnin kehittäminen sosiaali- ja terveysalalla, Sote-Järkevä -projekti Oulun seudun koulutuskuntayhtymä	19.4.2004–31.12.2007
Ammatillisen perustutkinnon näyttöjen yhteensovittamisprojektit Toteuttaja	toteutusaika
Sote Yhtenä – Näyttöjen yhteensovittamismahdollisuuksien selvittäminen sosiaali- ja terveysalalla Oulun seudun koulutuskuntayhtymä, Oulun seudun ammattiopisto, Kontinkangas	17.5.2004–31.12.2007
Lisäksi	toteutusaika
Yritysnäyttö Länsi-Pirkanmaan koulutuskuntayhtymä	1.12.2006–31.12.2007

OPETUSHALLITUS

Opetushallitus/kirjasto
PL 380
00531 Helsinki
puhelinvaihte (09) 774 775
faksi (09) 774 7 7865
www.edu.fi/julkaisut

Euroopan sosiaalirahasto, ESR,
edistää työllisyyden kehittämistä
tukemalla työllistettävyyttä,
yrittäjyyttä, sopeutumiskykyä
ja tasa-arvoa sekä investoimalla
henkilöresursseihin.

ISBN 978-952-13-3697-3

9 789521 336973